

№ 36., 1924/25.

4—.

3. V. 1925.

COMEDIA

Osječko Narodno Kazalište: Zora Vuksan
—Barlović, redatelj i član osječke Drame,
kao Boja u Mušičevom „Knez Ivi od Sem-
berije”. —

Осечко Народно Казалиште: Зора Вуксан
—Барловић, родитељ и члан осечке Дра-
ме, као Боја у Нушићевом „Кнез Иви од
Семберије.”

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владисав Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Пред премијеру „Мале Бираги“

Г. Јурије Ракитин о »Малој Бираги« и београдској публици која воли талијанске комедије

Наш уредник је посетио ових дана г. Ракитину, редитеља београдског Народног Позоришта, у намери да га интервјуише о његовој најновијој режији грациозне комедије «Мала Бираги» од познатог талијанског драматичара Фракаролија. Али да би се тај интервју одвојио од осталих, већ више мање баналних интервјуа у којима новинар пише о редитељу и његове речи транскрибује читаоцима, овога пута — да би веза између нашег уваженог и омиљеног редитеља и његове публике била приснија — наш уредник је умolio г. Ракитину да сам напиши тај интервју, што је он врло радо учинио.

Пред сваком мојом премијером, љубазни уредник „Comoedia“ г. Трајковић, интересујући се пасионирано у име својих читаоца и себе за ствар која се припрема, постављао ми је питање шта имам да кажем публици о предстојећем испиту.

Сваки пут у овој сезони, ја сам се са младићским жаром исповедао симпатичном уреднику „Comoedia“ о својим задаћама и својим плановима. Често је затим долазила друга и трећа представа, и ја сам са тугом констатовао да је комад свршио, не успевши да живи, и да је дуги и мучни рад био узалудан.

Тешко је погодити укус публике. И моје овдашње колеге — Срби, староседеоци, варају се у њему, а како се онда може од мене очекивати прогноза.

И сада сасвим отворено и искрено говорим о томе с уредником „Comoedia“, који седи предамном.

— Ништа не знам како ће публика примити комад и глумце?

— А Фракароли?

— Кад смо већ почели говорити о прекрасној Италији, у којој — на жалост! — никада нисам био, и о талијанским писцима, дозволите ми да почнем с једним другим, мање плодним али талентованијим писцем.

— А то је? — — —

— Данте Алигијери. Надам се да то не може увредити уваженога маестра Фракаролија.

Изгледа ми да Данте овако почиње свој пакао: »Кад сам достигао половину мого животног пута, ушао сам у ве-

лику, дивну шуму... и т. д.!« Потом Данте срета на путу тирицу која га даље води.

— ...
— Ви ме прекидате и кажете да Данте нема везе с нашим разговором. У праву сте. Треба се вратити „Малој Бираги“ и господину Фракаролију. Ја вас разумем, ви се бојите да не кажем што излишно или досадно, досадно за ваше читаоце. Ви сте у праву, драги пријатељу, вратимо се на ствар.

„Мала Бираги“... Чувена талијанска Дина Гали, писац Фракароли, један од јаких талијанских журналиста, модни драматичар, козер, парадоксист... Ја сам читao његов телеграм г-џи Бобић. Овај дивни телеграм био је упућен не мени, већ г-џи Бобић. Али је мени било пријатно нарочито за наше позориште и било ми је пријатно да мислим о прекрасној земљи, о којој маштам целог свог живота, премда у њој, понављам, нисам никада био. Свакако због тога што је судбини било угодно да тај комад ја режирајам. О Италији судим по Тену, по Вазари-у, и по »анзихтс« картама сликара Браиловског.

— ...
— Ви ме опет прекидате и враћате ме на г-џу Бобић. Да, то је наша Дина Гали. Ви мислите да ја иронишеј? Нијако! Уверите се по програмима. »Скамполо« је ишао 37 пута, и то само у једној сезони. Ви то знате боље од мене, јер сте саставили већ два позоришта годишњака, и стари сте позоришни човек.

— Желите да вам причам о „Малој Бираги“. Комад се дешава у чувеној миленској Скали, за време проба новог балета »Коломбинин сан!« Три Амора...

— ...
— Опет ме прекидате... Хоћете да знате ко игра Аморе? Та ето, господин Филиповић?

— ...
— Питате, који? Та, стари чика-Фила... Сад знате... Други Амор је г. Сотировић. Трећи, г. В. Јовановић. Они су сви заљубљени у Коломбину — г-џу Бобић — која још не зна шта је љубав. Њој то објашњава... — но, сигурно погађате — — — г. Богић. Ко би и могао други? И т. д. У томе је заплет, а расплет ће те видети.

Добру мајку Коломбине игра...

— Г-ђа Перса Павловић, кличете ви радосно. — Погодили сте: она! И она ће, у другом чину, певати арију из »Севиљског Берберина«, коју је студирала са чика-Рајом.

Ви не верујете? Видећете и чућете! Она то већ на проблема одлично изводи.

Другарицу Бирагијеве игра млада глумица, г-џа Марјановић, а служавку Бирагијеве г-ђа М. Гошић. Старога балетмајстора, Госија, никада нећете погодити? Г. Н. Гошић. Писца

Josip Maričić kao Ficur u Molnarovom „Liliomu“, sa premijere u zagrebačkom kazalištu. —

— Atelier „Tonka“, Zagreb —

Јосип Маричић као Фичур у Молнаровом „Лилиому“, са премијере у загребачком казалишту.

Mila Dimitrijević u svojoj uspjeloj ulozi Julke u Molnarovom „Liliomu“, sa premijere u Zagrebu. —

— Atelier „Tonka“, Zagreb —

Мила Димитријевић у својој успелој улози Јулке у Молнаровом „Лилиому“, са премијере у Загребу. —

балета г. Стојановић. Музичара г. М. Милошевић. Сценариста је г. Ајваз. Паоло г. С. Милутиновић.

— Питате, како теку пробе? За мене одлично... Ах, да... Знамениту, пластичну играчицу игра г-ђа Врбанић, која је за време свога бављења у Немачкој, лично познавала Ајсандору Денкан и њену сестру Елизабету. Она је то познаство и своје утиске искористила за ову улогу.

А ко би и могао играти ту улогу г-ђе Врбанић, за коју чика-Илија каже да је сушта Данте Алигијери.

Превод је г. Т. Манојловића, ваш сарадник, за кога кажу да је стручан познавалац талијанског језика.

Тако смо готови с овим комадом, а ја се умем заљубити у свакиј комад који добијем у режију. Другога излаза нема. Ја сам се заљубио и овога пута.

Ето, драги уредниче, ви сте још млад човек и волите да говорите о сентименталности, о љубави, о нежним осећањима... знам вас ја.

Дакле, ето... Кажите свима младим људима на корзоу, овопролећним љубавницима, ако би хтели да знају, како се ствара то нежно осећање, нека виде г. Богића у улози Аролдија. А свима девојкама, које познајете и не познајете, реките неко и оне својим познаницама препоруче, да виде г-ђу Бобић у улози »Мале Бираге«.

До виђења, господине Трајковићу, надам се да ћете ми испунити молбу.

J. Ракићин.

Вердијева «Аида»

Премијера у Нар. Позоришту 1. маја о. г.

Вердијева „Аида“ спада, заједно са његовим „Отелом“ и „Фалстафом“ у она дела мајстора којима је он показао да уме и нешто друго, нешто више но да буде засењиви и неиспрпни чаробник мелодије, „популарни стари Верди“ чије се умиљате арије, срчано, левају и звижде по целој Италији и, готово, по целом свету — да сгвара, наиме, опере строгог, великог стила, у којима се његова чудесна мелодична инвенција испољава у вишим и највишим модерним музичким облицима и постаје тумач и носилац дубљих осећајних вредности. Има два Вердија: Верди „Трубадура“, „Травијате“ и „Риголета“ кога проповедници и присталице знајачке и што мање на мелодији постављене музичке драме (вагнеристи, немачка школа) сматрају као неку само упола озбиљну личност, неког „симпатичног старог Италијанца“ и „хиперверглаша“ — и један сасвим други, другачији Верди кога и ти његови најнепомирљивији противници схватају и цене, врло озбиљно, као великог представника једне њима антиподске музике и као моћног, необоривог такмичара Вагнеровог; а то је Верди „Отела“, „Фалстафа“ и, најзад, баш ове „Аиде“ коју смо сада чули и видели и у нашем Нар. Позоришту.

Дуго и предуго имали смо да чекамо на премијеру тог ремек-дела које не сме да фали из репертоара ни једног иколе озбиљног оперског позоришта — и сада, пошто смо је, најзад, добили, не можемо, ишак, да смо, потпуно и без сваке резерве, задовољни. Учиньена је једна грешка која је озбиљно угрозила успех иначе одлично, може се рећи већ и сјајно, спремљене опере: партија Радамеса — једна од најјачих и најсјајнијих у целом старијем италијанском репертоару, парадна, триумфална партија једнога Карузоа! — дојеђена је једном певачу чије она снаге превазилази. Не потцењујемо, никако, способност и квалитет Г. Гукасова, али сматрамо, ишак, да је било врло неумесно и неправо поверити му креацију, једне тако тешке и њему неодговарајуће улоге; неправо, пре свега, према самом том марљивом и савесном певачу који је на свом месту добар и кога зато не би требало, излишно, компромитовати таквим експериментима. За саму представу, после, била је ствар још неизгеднија: партија Радамеса, која, управо, носи цео комад, остала је, такорећи, неспроведена. То се осетило одмах већ код прве његове арије (оно дивно „Целесте Аида!“) коју Г. Гукасов није умео да савлада. Касније је добио мало боје и полета, али нам Радамеса, барем гласовно, све до краја није дао.

Нејасно нам је, напшто је био потребан тај покушај, када у Г. Зиновјеву имамо једног певача који би, одлично, могао да отпева ту партију — ?

Насловну улогу крепирала је Г-ђа Роговска са лепим драмским полетом у гласу као и у игри. Велика арија и дует са Амоназром на обали Нила (5. слика) успели су јој нарочито добро. Г-ђа Ваљани као Амиерис показала је знања, укуса и свеж гласовни материјал. Г. Јурењев певао је и овај пут дивно и силно и дао је једног импозираног, можда, мало и сувишне шаржиреног Амоназроа. Рамфис Г. Јовановић достојанствен у појави, вокално беспрекоран. Г. Г. Стефановић и Милутиновић (Фараон и Гласник) дискретни, похвални.

Режија Г. Павловског била је жива и бојадисана, богата — нако без неких нарочитих нових идеја и проналазака. Решење прве и последње слике нешто шаблонско и сиромашно. Много боље друга и трећа слика, већ пуно озарене мистичком и сунчаном чаром стварога Египта. Поворка (повратак из рата) у четвртој слици једна раскошна, блештава визија какву је још нисмо имали на нашој позорници. Сликари Г. Загородњук — који је сликао декоре — и Г. Жедрички — од кога су костими — подупирали су, ефикасно, редитеља; али и о њима важи оно што смо рекли о самој режији: и они су дали један веома занимљив и живописан, али не баш најоригиналније схваћен Египат. Ишак су храм (2. слика) и архитектура четврте слике лепе и импозантне креације. Код костима бисмо желели више линије, више упрошћавања и стилизације. Персоне су биле сувишне одевене. Г-ђа Кирсанова и Г. Фортунато — чији је балет био једна од најлепших тачака целе представе — истицали су се и у том погледу најсрећније својим лаким и знајачки стилизованим костимима.

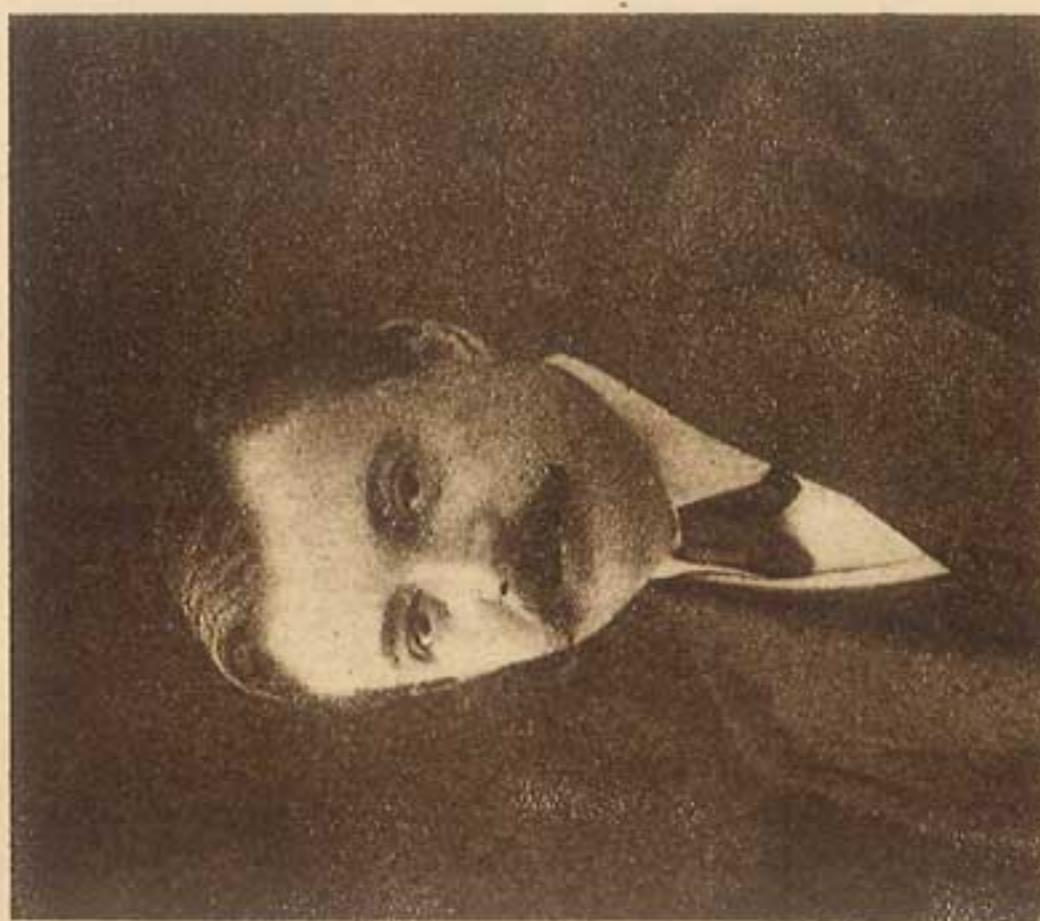

Beogradsko Narodno Pozorište: Pred premjeru „Jutro, dan i noć“ od poznatog Darija Nicodemija, autora „Skampola.“ G-đa Dugalić i g. Dragutinović jedini igraju u ovom komadu punom duha i vedrine. Ovaj komad obećava jedno velitno veče beogradanske publike finijeg ukusa. —

Београдско Народно Позориште: Пред премијеру „Јутро, дан, и ноћ“ од поznатог Дарија Никодемија, писца „Скампола.“ Г-ђа Дугалић и г. Драгутиновић једини играју у овом комаду пуном духа и ведроте. Овај комад обећава једно елитно вече београдске публике финијег укуса. —

1. Znаменiti francuski virtuzoz na violinii, Henri Marteau, имао је огроман успех на свом првом концерту у Новом Згради београдског позоришта, и на 10. септембра, још један популаран концерт у Новом Салу Универзитета. — 2. Наш дalmatinac, Mate Čulić-Dragutin, познати баритон у Италији, где је певao на свима величаним оперским сценама, вратио се у Сплит, где је већ певао са великим успехом. Гостоваће у свима нашим операма.

1. Чувени француски virtuzoz na violinii, Henri Marteau, имао је огроман успех на свом првом концерту у Новом Згради београдског позоришта, и на 10. маја даје још један популаран концерт у Новом Салу Универзитета. — 2. Наш дalmatinac, Mate Čulić-Dragutin, познати баритон у Италији, где је певao на свима величаним оперским сценама, вратио се у Сплит, где је већ певао са великим успехом. Гостоваће у свима нашим операма.

Безусловну, највећу похвалу заслужује музички део. Диригент Г. Палић интерпретирао је „Аиду“ у смислу најотменије италијанске традиције: темпераментно, деликатно, зналачки и непогрешимо. Оркестар је функционисао са светлом прецизношћу. Хорови су, такође, били на висини свога задатка.

Публика се држала нешто резервисано, али је на јачим мести-ма, ипак, јасно изразила своје допадање певачима и, нарочито, ди-ригенту.

Тодор Манојловић.

Ујка Вања

Призори од А. Чехова, премиера у Нар. Позоришту 29. април. о. г.

После Худож. Театра изводити „Ујка Вању“ значи велику смелост. Управа Нар. Позоришта и наши глумци имали су ту смелост, храбрени, можда, нарочито, околношћу што је један уметник и редитељ од снаге и престижа Г. Масалитинов примио био на себе да режира тај комад и код нас. Тако је и српски „Ујка Вања“ монтиран солидно и укусно, дат у једном достојном, отменом оквиру који је сасвим сличан ономе, у коме смо га видели код његових креатора. Али оно, после, што је у том оквиру, већ знатно одбија од руске представе. Спољашња грађа, спољашњи облици: сценарије, фигуре, маске, гестови, речи — све је ту, само недостаје оно унутрашње: душа, убедљивост, штимунг, музика. А, нарочито, ове последње две ствари толико су важне, неопходне код Чехова, уопште, а у „Ујка Вањи“ напосе. Цео је комад постављен на штимунгу и на музici, није ништа друго но једно стално низање, таласање, треперење тананих штимунга и изке тихе, суморне музике. Ти штимунзи — „Ујка Вања“ није, никако, неко ремекдело, не спада чак ни у најуспелије ствари свога писца — ти штимунзи и та музика нису баш увек најдубљи и најфинији, залазе, понекад, у сладуњавост, трогателност и банаљност, у неки одвише популаран мелодраматизам, али они су тек, ипак штимунг и музика који треба стално да дејствују, да звуче, да брује да би нас могли уљуљкati и створити, изаткати око нас ону атмосферу, ван које Чеховљеве фигуре не могу да оживе, већ постају неке сентименталне лутке. Наши глумци нису умели да изведу ту музiku, то сетно, носталгично брујање и тако је „Ујка Вања“ дејствовао штуро, неубедљиво и, некако, незграпно. Представљаче, уосталом, не треба, никако, да обесхрабрује тај неуспех: њихова добра воља била је очевидна, њихов подвиг енергичан и поштен — нарочито код г. Раденковића, на пример — али сама горе наговештена особена нарав целога комада крије у себи тешкоће и опасности које се савлађују само помоћу дугих и специјалних студија и пробања — којих у нашем позоришту

није било. Наши глумци подлегли су Чехову, а још више, можда, нама познатој и сасвим другом методом и другим средствима спремљеној представи Худож. Театра; најзад и супериорној јединственој уметности једне Книпер-Чехове, једне Крижановске, једног Качалова, једног Масалитинова, једног Павлова и осталих — а заостати иза засењивих креација тих великана, испод којих има још толиких висина и величина, не значи још, никако, неку пропаст.

Публика је комад примила са озбиљним интересовањем и поштовањем и пљескала је на крају, топло, редитељу, г. Масалитинову као и нашим глумцима.

Тодор Манојловић.

Београдски уметнички јесивош

Јубиларно вече Г-ђе. Германове

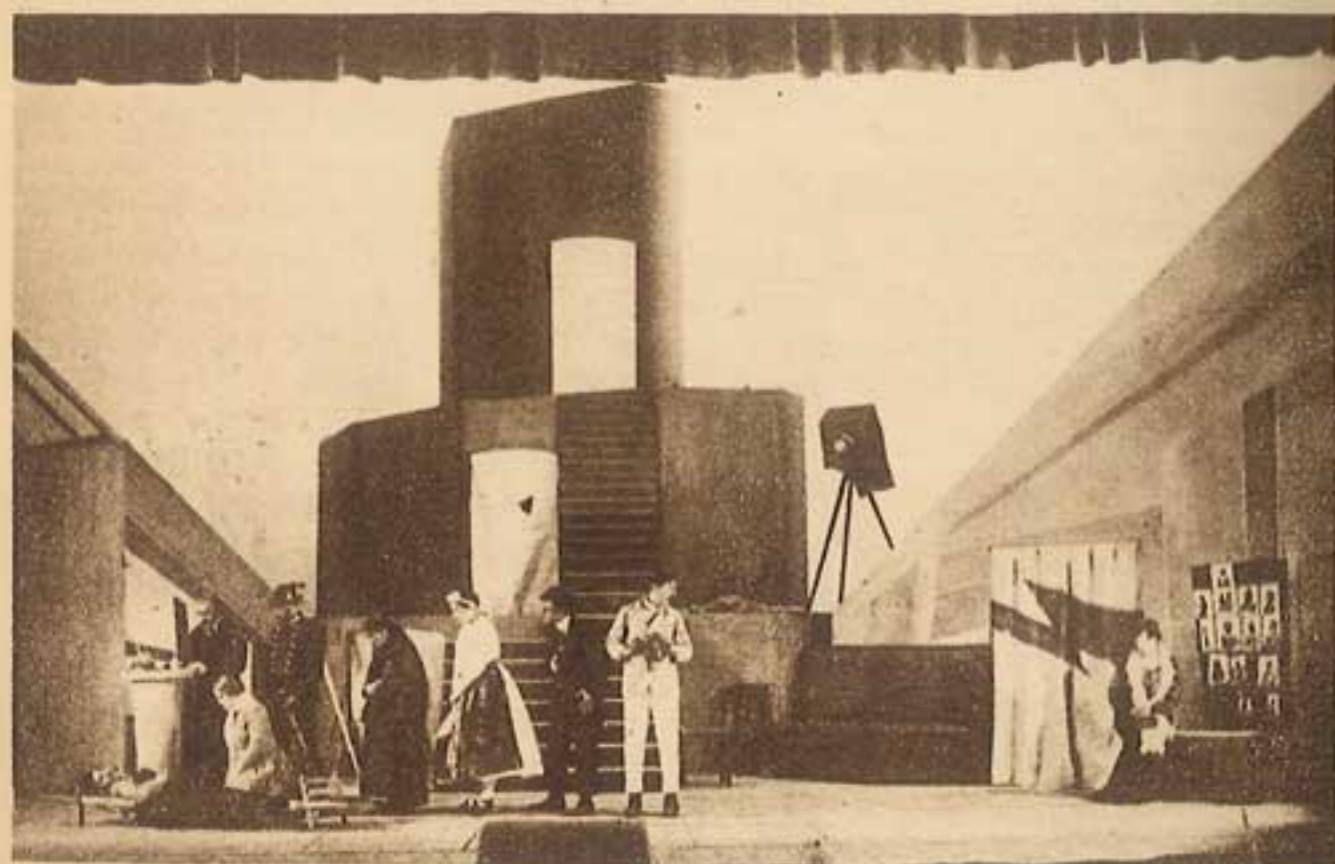
У недељу, 26. априла прослављена је и овде, у Београду, двадесетогодишњица уметничког рада велике руске — дакле и наше — трагеткиње Г. Германове. Друштво „Цвијета Зузорић“ узело је на себе да приреди то отмено јубиларно вече, на коме смо имали изванредно задовољство да слављеницу слушамо и гледамо као рецитаторку најодабранијих ремекдела руске и светске поезије. Г-ђа Германова рецитовала нам је одломке уз Тургенјева и Толстоја, песме од Пушкина (из „Оњегина“), Блока, Рабиндраната Тагора, Ј. Дучића, И. Андрића и из Библије („Песма над Песмама“) и, најзад, сцене из Островскоге „Непогоде“ и Пушкиновог „Каменог Госта“. Један програм, на коме је уметница могла да нам покаже сву своју — невероватно обилну и сјајну — скалу осећања, све модулације свога чудесног гласа — суморно свечани, треперећи звуци виолончела, тихи, сањалачки уздаси и сунчани усклици харфе, узбудљиви шапат пролетњег ветра, лишћа и цвећа — сву засењујућу моћ своје зналачке дикције, своје фасцинирајуће мимике и гестикулације, најзад, целу зрачну чар своје победилачке личности, уопште. Све те њене врлине биле су нам, величанствено, синуле већ и са позорнице у њеним разним креацијама (најсилније, можда, у „Медеји“); али ту, у интимности и монданој близости конферансе, стварајући, без сваке потпоре сценске илузије и одстојања, костима и маске, целу чар из себе самих, оне су дејствовале: можда, још фрапантније и чистије. Евокативна моћ и сугестија Г. Германове развиле су око нас као неку магичну мрежу, дочаравале су нам, реализовале су пред нама, чудесно и увек са истом живошћу и интензивношћу, најразличитије песничке визије и замисли; уметница се, поспијино, преображавала у Оњегину Татјану, у Ану Карењину, у старозаветску љубавницу и у Дон Жуанову Дона Ану, са истом лакоћом и брзином, са којом један пејзаж мења боју и карактер под

Molnarov „Liliom“ (IV. slika) na zagrebačkoj sceni. Režija: Tito Strozzi. Inscenacija: V. Ulijaniščev.

Молнаров „Лилиом“ (IV. слика) на загребачкој сцени. Режија: Тито Строци. Инсценација: В. Уљанишчев.

— Atelier Tonka, Zagreb —

Molnarov „Liliom“ u Zagrebu (Dekoracija za II., III. i V. sliku). Scena iz V. slike.

Молнаров „Лилиом“ у Загребу (Декорација за II., III. и V. слику). Сцена из V. слике.

— Atelier „Tonka“, Zagreb —

Pred premijeru „Aide“: Mirko Polič, dirigent i tajnik beogradске Opere, uvježbao je i dirigirao Verdijevu operu „Aida“.

Пред премијеру „Аиде“: Мирко Полић, диригент и секретар београдске Опере, спремно је и дириговао Вердијеву оперу „Аида“.

осветљењем разнобојних рефлектора. И кроз те блештаве метаморфозе и дугинска преливања осетили смо тек јасно праву, пуну вредност онога што иза њих стоји увекстало и исто: вредност једне преображене, гениалне уметничке личности — и још нешто: вредност, лепоту језика, на коме се та личност испољава, руског језика чија дивна кантителена као да нам је тек сада постала свим чујна и разумљива.

Публика, која је напунила била до последњег места велику дворану Новог Универзитета, слушала је Г-ђу Германову са ганутом, готово, религиозном пажњом и пљескала јој је са неуморним усхићењем све до краја, па и још после, у Аули и на улицама где се уметница, претрпана прегршћу цвећа, усрдно оправила од својих поштовалаца и пријатеља.

Не смејем да заборавимо ту ни Г. Вирубова који је као партнер слављенице са дивним полетом рецитовао улогу 'Дон Жуана и имао знатан удео на успеху тога лепог вечера.

Напоменули смо у почетку да је прославу приредило друштво „Цвијета Зузорић“; дугујемо му за то највећу хвалу, тиме више што је оно сасвим само и без икакве потпоре извело целу ствар. Та последња околност има на себи нечег мучног; нарочито је одсуство — и духовно и лично — државних уметничких институција са такве једне прославе запажено са врло непријатним изненађењем.

Тодор Манојловић

Јубилеји

Двадесетпетогодишњица гђе Софије Харитоновић

9. маја прославиће у Новој Згради дваесетпетогодишњицу заслужног глумачког рада гђа Софија Харитоновић, члан београдског Народног Позоришта.

Гђа Харитоновић појавиће се тога вечера као Лујза у старатом и добром комаду „Две сиротице“ од Д'Енерија и Кармола. Режира г. Миодраг Ристић, а остала подела је у рукама наших најбољих глумаца. Из почасти учествоваће цела драмска трупа.

Концерти

Анри Мартонова у Београду

Француски виртуоз на виолини Анри Мартон, имао је одличан успех на свом првом концерту у Новој Згради београдског позоришта.

Зато 10. маја даје још један, популаран концерат у великој сали Новог Универзитета, са најнижим ценама од 5, до 40 дин.

Художественици у нашој земљи

29. априла одпутовали су Художственици из Новог Сада у Суботицу, где ће у варошком позоришту приредити шест представа.

После врло лепог успеха, постигнутог у Новом Саду, сви су изгледи да ће Художственици постићи велики успех и у Суботици, у толико пре што су карте за свих шест представа све распродате, и грађанство их врло топло дочекало на железничкој станици. За своје бављење у Суботици, Художственици ће бити гости града Суботице, и становаше по највиђенијим породицама.

Уметност

Један наш млади сликар.

У Салону Независних у Паризу, излаже и овог пролећа своје радове са уљаним бојама наш млади сликар Ђорђе Станковић. О његовим радовима приликом прошлогодишње изложбе у Салону Независних, похвално се изразила париска уметничка штампа. На садашњој изложби, његова платна привукла су још већу пажњу париског света, који разуме савремену уметност. Велики број дневних парискских новина похвално су оценили његове садашње изложене пејзаже.

Чувене париске уметничке ревије, као што су: „Revue des Beaux Arts“, „Les Artistes d' Aujourd'hui“, „Revue du Vrai et du Beau“, итд. умолиле су нашег младог сликара, да им пружи податке о свом уметничком васпитању и школовању, својој методи рада и својим досадањим изложбама. На тај начин ће и шире француска публика упознati радове и способност нашег сликара, и тиме ће она, посредно моћи створити лепо мишљење о култури наше нације.

Музичка кроника у Сплиту.

Један наш светски баритон

(Мате Чулић — Драгун)

Пре месец дана вратио се, после одсуства од 12 година, у Сплит, оперски певач Мате Чулић-Драгун, родом Сплитанин. Чулић је сеоски син, и кад се прочуо по свом лепом гласу, пошао је на науке у Италију, где је у бразу стекао, као певач, велико име. Обишао је сву Италију, певао у свим великим позориштима, и после направио веома успешну турнеју по Француској, Холандији и т. д., где је свуда побрао највеће успехе. У Венецијанском „Ферице“ славио је пра-

Narodna Opera u Varšavi: „Karmen“. — Carmen, Wanda Werminska; scene iz I. i III.
čina. — Eskamilo, Frenel.

— Specijalni snimci za beogradsku „Comoediu“ J. Malarski — Warszawa. —

Народна Опера у Варшави: „Кармен“. — Кармен, Ванда Верминска; Сцена из I. и III.
чина. — Ескамило, Френел.

— Специјални снимци за београдску „Comoediу“ Ј. Маларски — Варшава —

ве триумфе. О љеговом Тону у „Пајацама“ пише „Gazzette di Venezia“ да је бацио публику у прави занос.

У „Трубадуру“ вели „Gazzetta“ да је наступно „као триумфатор“. О његовој улози Барнабе у „Боконди“, певаној у миланској „Арени“, пише „Corriere della sera“, да је одлична креација, која је највише занела публику. Сви критичари истичу његову сигурност, добре модулиран и јак глас, необично опсежан регистар и звучност. Чулић је у Италији толико волјен да талијанска „Societa Nazionale del gramofone“ прави најбоље послове и чини највећу рекламију његовим многобројним грамофонским плочама.

Г. Чулић-Драгун приредио је недавно, по свом повратку у Сплит, два концерта у Нар. Позоришту, која су била дупком пуне публике и пробудила толико одушевљење и интерес, да ће морати приредити бар још један концерат, а већ је позван, да пева и у Дубровнику и Шibeniku. Кад дође на гостовање загребачка опера у Сплит, у мају, г. Чулић ће наступити као гост и у којој опери.

Г. Чулић се спрема да посети и Београд и Загреб, па би било добро да и публика наших првих позоришта чује овог домаћег баритона, који се прославио у свету. Г. Чулић има необично опсежан и разнолик вепертоар (Bajaco, Rigoletto, Faust, Ermano, Lohengrin, Germania, Gioconda, Otello, Traviata i t. d.).

Варшавска позоришта

Театер Виелки <Опера>

Две премијере и обновљење „Carmen“-е

По ранијем обећању, настављам да вам приказујем све важније догађаје у овој позоришној сезони.

Ретко пријатно изненађење је приредила дирекција Опере, својом интензивношћу у погледу сервирања брижљиво обрађених музичких дела, на Позорници Варшавске Опере. Подвлачим, ретко и пријатно изненађење. Јер док је прошле године, дакле за целе две сезоне, Опера једва дала једну премијеру. (Директора Опере, Е. Млинарског „Ноћ летња“, о којој је било писано у „Comoedié“) и то на самом крају друге сезоне овогодишња прва сезона забележила је досада већ две значајне премијере и једно обновљење. То је неоспорна заслуга директора Е. Млинарског, диригента Должицког, талентираног режисера Поплавског, проф. Драбика и осталих марљивих прегаоца на музичко-артистичком пољу. Нека у замену зато, још дуго и много слушају са својих места бурне и захвалне одјеке аплауза препуњене сале, на тим представама, за припремање којих су уложили толико труда и путовања од Париза, Берлина и Беча до Милана, Рима и даље.

Ми ћемо укратко обухватити та три новитета Варшавске Опере — по реду. Прво је: Обновљена „Carmen“-Bizeta. Обновљење „Carmen“-е испало је по прилици баш на 50-годишњи јубилеј од њене премијере.

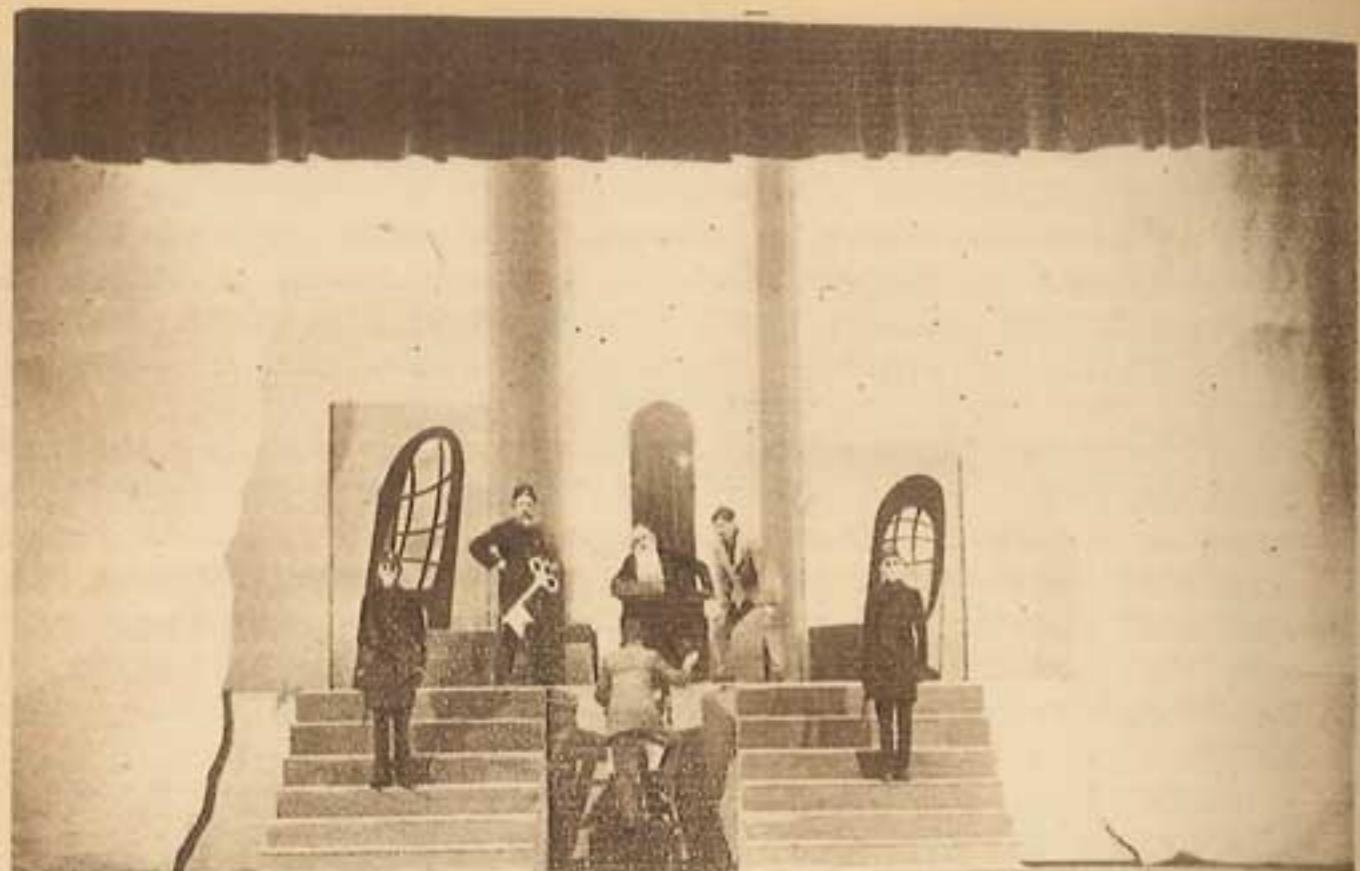
У знак сећања и признања музичког рада њеног аутора, дирекције варшавске Опере представила је својој публици „Carmen“ у потпуно новим — дивлим због своје упрошћености — декорацијама професора Драбика, у новој режији и инсценацији (која нарочито упада у очи у II и III чину) г. А. Поплавског и у новој подели. У музичком погледу промењен нешто ритам у почетку I чина, марш последњег чина и Куплети Ескамила.

Насловну улогу певала је млада и врло талентирана примадона овдашње Опере гђица Ванда Вермињска, која је интерпретацијом Амнерисе („Аида“) Марије Магдалене („Ерос и Психа“) обратила на свој глас нарочиту пажњу овдашње публике као и критике. Милозвучан глас, пун боје, одличне вибрације са лаким таласањем, брижљива и јасна дикција, музичко разумевање, дивна креација (нарочито у драмским моментима), даље вокализација и т. д. — све то убеђује, да је улога „Carmen“-е нашла у особи гђице Вермињске представницу *per excellēne!* Критика ју је примила са одушевљењем. Ми се можемо тешити тиме, да гђица Вермињска — та пољска Карменса великим одушевљењем пева на својим концертима композиције нашег. Милојевића, Коњовића и других, да ради марљиво на „дугословенском Концертном програму“, за своју артистичну турнеју на пролеће или лето. Том приликом ће је и Београд моћи похвалити. Дон-Јозе-а је, г. Ст. Грушчињски (тенорски leader Варшаве) певао перфектно, а у III при крају, као и у последњем дујету достигао је кулминацију лепог прелаза из лиризма у језави драматизам. Микаела, Ескамило, Хор, Квинтет савршено добри. Диригује дир. Е. Млинарски, као и обично, без погрешке. И није чудо, да је на свакој представи пуна сала и наравно — пуна каса.

Друга по реду је, премијера Вагнеровог „Сигфрида“. Што се тиче артистичке стране, копирана је доста верно из Берлина. Музички је можда у господину Должицком, који је „неизлечиви Вагнеровац“, нашла бољег дирагента него што би га лиферовао Берлин или Беч. Насловну улогу је певао г. Марцели Совилски (пре тога члан Опере у Љубљани) новоангажовани врло добар витешки тенор. Види се велика спрема и издржљивост. Брунхилда је допала у сигурне руке, рутиниране интерпретаторке Вагнеровских опера, гђе Збојинске-Рушковске. Посета добра — Критика топла. —

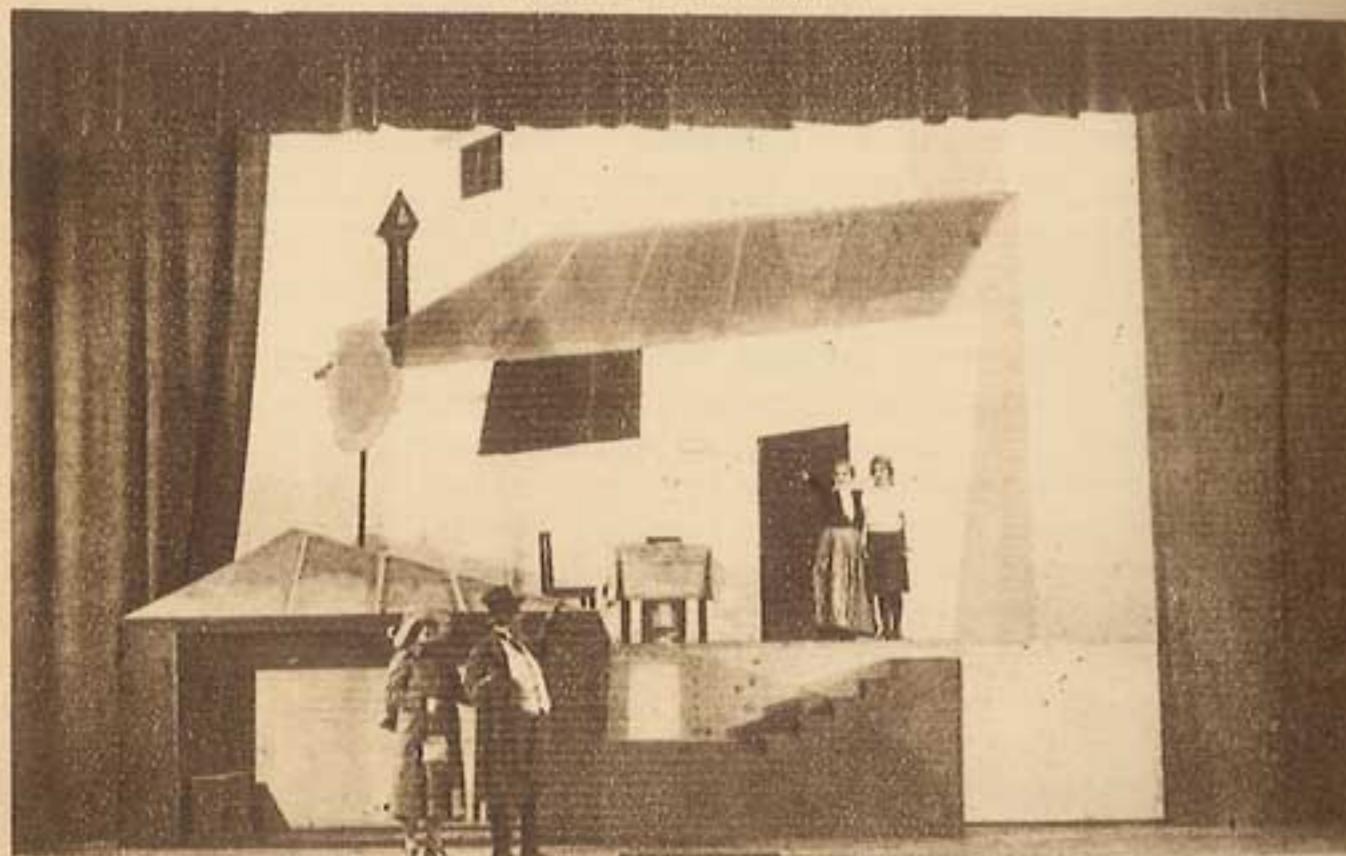
Треће по реду је, премијера од пре три дана: „Andre Chenier“ од Н. Giordana.

На самом почетку вредно је скренути пажњу, да је ова опера Н. Giordana дата, не из директне потребе коју је дирекција открила у захтевима публике, него из чисте куртоазије и алtruизма према страним певачима, којима је и овим отворен нов

Molnarov „Liliom“ u Zagrebu: VI. slika — Молнаров „Лилиом“ у Загребу: VI. слика
na drugom svijetu.

— Atelier „Tonka“, Zagreb —

Molnarov „Liliom“ u Zagrebu, VII slika.
Gore: Mila Dimitrijević (Julka), Nana Šilović
(Lujza). Dolje: Jovanka Jovanović (Marica),
August Cilić (Vuk).

— Atelier Tonka, Zagreb —

Молнаров „Лилиом“ у Загребу, VII слика.
Горе: Мила Димитријевић (Јулка), Нана
Шиловић (Лујза). Доле: Јованка Јовано-
вић (Марица), Аугуст Цилић (Вук).

Dr Brana Vojnović, upravnik Narodnog Po-

zorišta u Novom Sadu.

Dr Брана Војновић, управник Народног
Позоришта у Новом Саду.

— Фото К. Мунћ — Н. Сад —

пут и ново поље до такмачења. Н. Giordano, како пишу и говоре стручњаци, није у музици дао ни близу оно што су дали тадањи представници „италијанског веризма“, он нема моћи Маскоњи-а и Леонкавала, али по музичкој инвенцији није далеко од њих и пружа музику: опширу и лепу у појединостима и реализирану техником савршеног музичара. Либрето, врло захвално, дао му је L. Hlico, из француске револуције. Г. А. Поплавски је и овом приликом осведочио публику и критику, да је савршени капацитет у погледу оживљавања великих маса на позорници, уметничког и ефектног груписања и т. д.

Декорације проф. Драбика и балет г. П. Зајлиха, дали су овој опери опрему велико-светску.

Много би места заузело писање о самом либрету, које је извађено из француске поезије о том јунаку.

Диригент Рођински је на врло својствен начин, лепо повезао певачко особље са оркестром у једну органску целину. У соло-партијама највеће поље за натицање имају: Chénier — Грушчињски, Magdalene — г-ђа Чапска и Gerard — г. Фрешел (баритон).

Код г. Грушчинског се приметило нарочито изразита дикција и критика је ту промену воло симпатично примила, јер се тиме иде у правцу усавршавања технике, овог првог певача, које мање поседује него ли самог материјала у гласу.

Г-ђа Чапска је имала израз помпезне дистенкције у сртној епохи своје јунакиње.

Што се тиче г. Фрешла, он је своју улогу у сваком по гледу врло добро решио, као добар певач и интелигентан глумац.

* * *
Осим ове три ствари, дирекција опере обећава ускоро још много изненађења, о којима ћемо у своје време писати.

Варшава, априла 1925.

Владимир Николић.

Париске новости

Ашов „Бог освете“ у париском позоришту „Atelier“

После Питоевских приказивања стране драмске литературе, Париз је добио већу вољу да се упозна са европском „егзотиком“.

Тако сада дају са великим успехом у l'Atelier-y, познато дело „Бог освете“ од Шалома Аша, које је и у неким нашим позориштима (сарајевско, новосадско) имало лепог успеха.

Комад је из живота Јевреја из Пољске и Русије и подвлачи се њихова религиозна нетрпељивост и окрутност.

Велики пожар у познатом париском варијетеу l'„Alhambra“

У ноћи између 21. и 22. априла на позорници познатог париског варијетеа „l'Alhambra“, појавио се пожар који је уништио целу позорницу и оштетио добар део сале за публику.

Сматра се да је пожар избио из „куршлуса“ електричних жица. Штета се цени на пола милиона франака.

Светски мозаик

Бенавенте, шпански писац, чији је комад „Рука руку мије“ недавно игран на београдској позорници, добио је ових дана амнестију од шпанске владе за сва његова имања, која су прошле године била конфискована, јер се и он био компромитовао у друштву са Бласком Ибанесом противу шпанског краља и диктатора Унапима де Ривере.

*

Талијански композитор Маскањи, творац опере „Кавалерија Рустикана“ компонује сада једну нову оперету, чији је либрето из бечког живота.

*

Миланска „Скала“, чувена и једна од најугледнијих опера у Европи, гостоваће ове летње сезоне у Женеви.

*

Цenzура у Копенхагену забранила је да се игра на њеним позорницама Шницлерово дело „La Ronde“.

*

Позната париска драмска глумица г-ђа Пјера играће овога месеца у Амстердаму Ибзенову „Хеду Габлер“ са трупом париског позоришта „L'Oeuvre“ којим управља познати париски глумац и редитељ Лине-По.

Ида Рубинштајн, чувена француска драмска глумица, игра сада у Брислу „Сафо“ од Додеа и „Идиота“ по роману Достојевског.

Критика се врло повољно изражава.

Позориште пре педесет година.

Позориште у Руми.

Данас је готово потпуно заборављено, а по свој прилици никде није ни записано како се играло и каква је била пре педесет година позоришта — искључиво путујућа — у Срему, Банату и Бачкој.

У низу чланака које намеравам повремено објављивати на овом месту изнећемо врло опсежан и интересантан материјал о томе. Намерно ћемо прескочити рад новосадског позоришта јер је он више-мање познат, већ ћемо одмах прећи на мања.

Позориште у Руми седамдесетих година.

Почетком седамдесетих година прошлог века долазило је често новосадско позориште у Руму, најређе сваког другог

Ivo Tijardović, „Pierrot Illo“ u zagrebačkom „Tuškancu“: Pierretta(Elvira Faller) i Pierrot Illo (Milan Šepc).

— Atelier Tonka, Zagreb —

Иво Тијардовић, „Пјеро Ило“ у загребачком „Тушканцу“: Пјерета (Елвира Фалер) и Пјеро Ило (Милан Шепец).

Opereta Iva Tijardovića, „Pierrot Illo“ u zagrebačkom Tuškancu: III. slika (Bar).

Оперета Ива Тијардовића, „Пјеро Ило“, у загребачком Тушканцу: III. слика (Бар).

— Atelier „Tonka“, Zagreb —

Tijardović, „Pierrot Illo“ u „Tuškancu“: II. slika. Scena: Illo okružen gromovima u hotelu.

Тијардовић, „Пјеро Ило“ у „Тушканцу“: II. слика. Сцена: Ило окружен громовима у хотелу.

— Atelier Tonka — Zagreb —

лета. Али у тако дугом размаку обилазиле су Руму друге, мање важне, мање добре путујуће дружине. Међу овима нарочито се истичала у то време, позоришна трупа Фотија Иличића.

Представе су даване у „арени“ кафана „Код зеленог венца“. Та кафана у Руми постоји још и данас, а ако се потсетимо да је још тада била та зграда стара, нећемо претерати ако кажемо да она има сада преко сто година.

Та позоришна „арена“ била је као и сва друга кафанска дворишта ондашњег времена, велики «двор» довољан да стану двадесет кола у њему. Двориште је било оивично пространим кошевима за кукуруз, под којима су гајене свиње. Уз ове кошеве и на њима, подизане су галерије, а по дворишту поређане столице из кафане, и клупе покупљене из свих комшијских дућана и кућа. Био је на средини дворишта један багрем, око њега су стављали ограду искићену тробојкама и шареним покровцима, и то је била ложа, која је обично уступана грофу из околине Руме, или поджупану. Како су представе даване под ведрим небом, то су често кад би било рђаво време и ветар, прскала стакла на лампама, којима је била осветљена позорница, и у том би случају представа била одлагана.

Иначе представе ма колико да су биле сиромашне уметношћу и спремом, декором и костимима, биле су посећиване добро. Одушевљење публике било је тако велико да су глумци остајали по више недеља гости целе вароши.

Има и данас људи који се сећају покојног Фотија Иличића и његове трупе. Ту скоро уважени професор г. Јован Максимовић, наш познати преводилац са руског причао ми је да је једном приликом док је још био ћак основне школе, баш у тренутку када су у разреду ученици читали Часловац, закуцао на врата од школе и ступио у њу један човек чудна изгледа. Био је обријане браде и без бркова, а тада су само протестантски свештеници бријали бркове. Имао је црвен прслук и велики тророги шешир, како су се онда — вальда још од Молијеровог доба — носили глумци. То је био Фотије Иличић.

Како је ступио у разред, он је почeo театралним гласом и покретима да објашњава учитељу зашто је дошао. А хтео је да потражи неколико ученика који лепо пишу, да му у недостатку штампарије и оскудице новаца да програме штампа у Новом Саду, — препишу више примерака позоришних плаката за представе његове трупе. Сам г. Максимовић преписао му је тако плакат за некада јако вољени и популарни комад „Чизмар као вампир“. А за награду сваки од ученика добио је бесплатну карту на галерији, то јест на оним кошевима од кукуруза.

Колико је та појава старог Фотија, у ученици, па преписивање плаката а нарочито саме представе гледане са оног коша, оставиле трага у душама тих ученика, није потребно нарочито наглашават, кад се г. Максимовић, на пример, и данас још врло добро сећа тих ретких дана у његовом детињству.

Г. Максимовић испричао ми је још једну анегdotу из тих времена. Једном приликом дошла је била у Руму позоришна трупа из Новог Сада. У уој трупи били су врло добри глумци: Ђура Рајковић, Хаџићка, Тоша Јовановић, г-ђа Јулка Јовановић, Пера Добриновић и други.

Том приликом давали су неке врло лепе комаде, и г. Максимовић, чији су родитељи били сиромашни, није могао доћи на представу. Улаз за галерију стајао је два сексера, што је за она времена био велики новац.

Мали Максимовић стајао је тужан пред улазом гледајући свет како улази да гледа представу. Давао се „Париски колпортер“.

У томе најче према њему онда још врло млада г-ђа Јулка Јовановић, која је тога пута баш играла насловну улогу, и опазивши на њему нову капу, приближи му се и запита га да ли би он хтео да јој позајми своју капу за представу, а зато ће добити бесплатну карту за галерију на кошу од кукуруза. И он је драговољно пристао.

Овај је мали догађај карактеристичан за она времена, јер нам казује како су глумци долазили до своје гардеробе.

Долазак позоришних трупа у Руму у време седамдесетих година, важио је као највећи догађај за ту малу варош. Сваки је грађанин излазио уметницима у сусрет свим чиме је могао. Ако је било потребно давати не само привремено гардеробу, већ и дрвенарију за грађење позорнице, трговци из Руме драговољно су подносили и веће материјалне жртве.

H. T.

Jeli ste si već naručili interesantnu
GRAFOLOGIČKU OCENU VAŠEG KARAKTERA,

ili Vaše zaručnice, namještenuka i t. d.? Šaljite mi vlastoručno sa tintom napisani list (najmanje 20 redaka) te za analizu Din. 26 — ili za opširniju dijagnozu Din. 53. — (Din. 103.) doznaći ćeće važne i veoma interesantne stvari. Mnogo zahvalnica!
Grafolog Fran Vorsić, Maribor, Urbanova ulica broj 19.

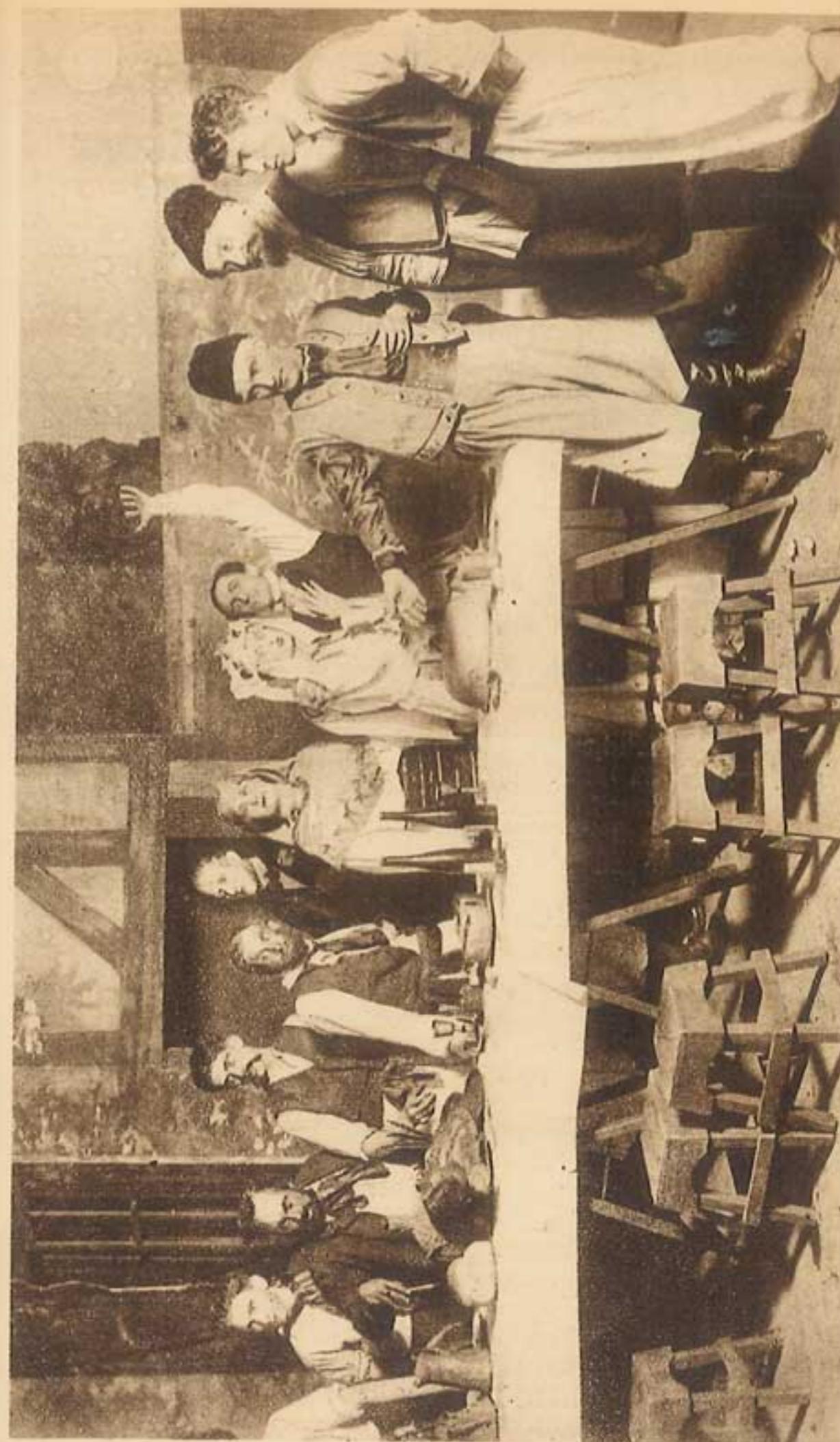
Iva Tijardovića „Pierrot Illo“ u zagrebačkom „Tuškancu“, I. slika (Dekoracija za I. i IV. sliku). S lijeva na desno: O. Pastuhova, O. Orlova, Milan Šepet (Ilo), Zlata Lanović i Mila Segnan.

— Атеље „Тонка“, Загреб —

Tijardović. „Pierrot Illo“: I slika. Scena: Ilo s pierettama (Dekoracija za I. i IV. sliku).

— Атеље „Тонка“, Загreb —

Тијардовић, „Пиеро Ило“: I слика. Сцена: Ило с пиреттама (Декорација за I. и IV. sliku).

Kosarov „Požar Strasti“ u Londonu (International Masculine Theatre, „Пожар Страсти“ у Лондону (International Masculine Theatre)).

Zagrebačko Narod. Kazalište

Arealizam Strozzi jeve režije „Lilioma“

Premijera u Nar. Kazalištu u Zagrebu 24. IV. 1925.

Molnarov „Liliom“ prerano napisan — prije 16 godina — ada bude jedno djelo apsolutnih scensko-kreativnih relacija, ono je simpatično i blzo današnjem čovjeku, jer je spojnica s današnjom, savremenom scenom: kidanje s dosadnim verizmom u teatru.

Sarkazam i rezignacija. Malo vedrine, ali mnogo štimunga poštrapanog ekscesima surovosti i grubijanštine razvija atmosferu jednog prigušenog raspoloženja, u kojem se istinski osjećaj guta, a govore se riječi, koje tek u perspektivi odaju slutnju jedne duše i jednoga srca.

Tip glavne scenske figure — Liliom — najkonzektivnije izrađen za ovu atmosferu, kreiran je po g. Josipu Paviću. Ekvivalent Lilionov za neizgovorene snošaje suptilnosti i duše spram vanjskih dogadjaja — Mariju — donijela je g-dja Mila Dimitrijević.

Sva ostala lica na sceni označuju milje, karakterišu jedan centralni dogadjaj, ili svojom akcijom osvetljuju direktno neotkrivane nijanse bilo odnošaja Marije spram Lilioma, bilo samu ličnost fakina u njegovom životu i smrti.

Ta „legenda iz predgradja“ ima jedan neobično topli ton i simpatično posmatranje za sve situacije, koje stvara djelovanje fakina Lilioma. U njoj ima mnogo iskrene ljubavi i razumijevanja za sitne duševne emocije malih ljudi iz predgradja. Osim toga u toj legendi ima toliko dobroćudne satire na pojave, koje su u nedohvatu našeg dnevnog, običnog horizonta razumijevanja, misli i proživljavanja. Svaki čovjek iz bilo koje skale i nivoa inteligencije, nalazi u „Liliomu“ komadičak svojega zadovoljstva. Otud i tolika popularnost: tolika privlačivost „Lilioma“ u svim zemljama, medju svim slojevima.

Režiser modernih nastojanja g. Tito Strozzi shvatio je ovo djelo takodjer s te unutarnje strane. Zato se zamišljaj njegove režije temeli na suptilnosti akcije scenskih razmjera, s jakim pocrtavanjem arealističnoga.

„Liliom“ već — kao jedno čisto scensko djelo, koje prema tome pruža slobodu i mogućnost jedne individualne režijske realizacije, ne može da se shvati scensko-realistički.

Arealizam „Lilioma“ ne počinje tek petom slikom, kada Liliom probudjen od nebeskih stražara odlazi u nebo na sud Božiji. — Da se drama do toga momenta razvijala čisto realistički, ova fantastična upadica djelovala bi više komično nego uvjerljivo. Drugi dio ove drame, od konca pete slike dalje konzektivno je produživanje osnovnog, legendarnog žanra ove drame. Zbog toga arealizam.

Gosp. Strozzi dao je već samom prologu stilizovane konture jednog arealističnog, tek naslučivanog dogadjaja, a već prvom slikom nastojao je da unese na scenu ton savremene „legende“, (nipošto dogadjaja) i stilizovanu gestu sna. U tom njegovom nastojanju potpomagala ga dekoracija g. Uljaničeva apartna i stilizovana.

Molnarov „Liliom“ kao jedna uspjela predstava u režiji g. Strozzi opet nas je za korak približila današnjim nastojanjima, da bude scena u ovom umjetničkom izražaju autonomna. — Publika ulazi u nove pojave i mi nismo daleko od toga. —

KaM.

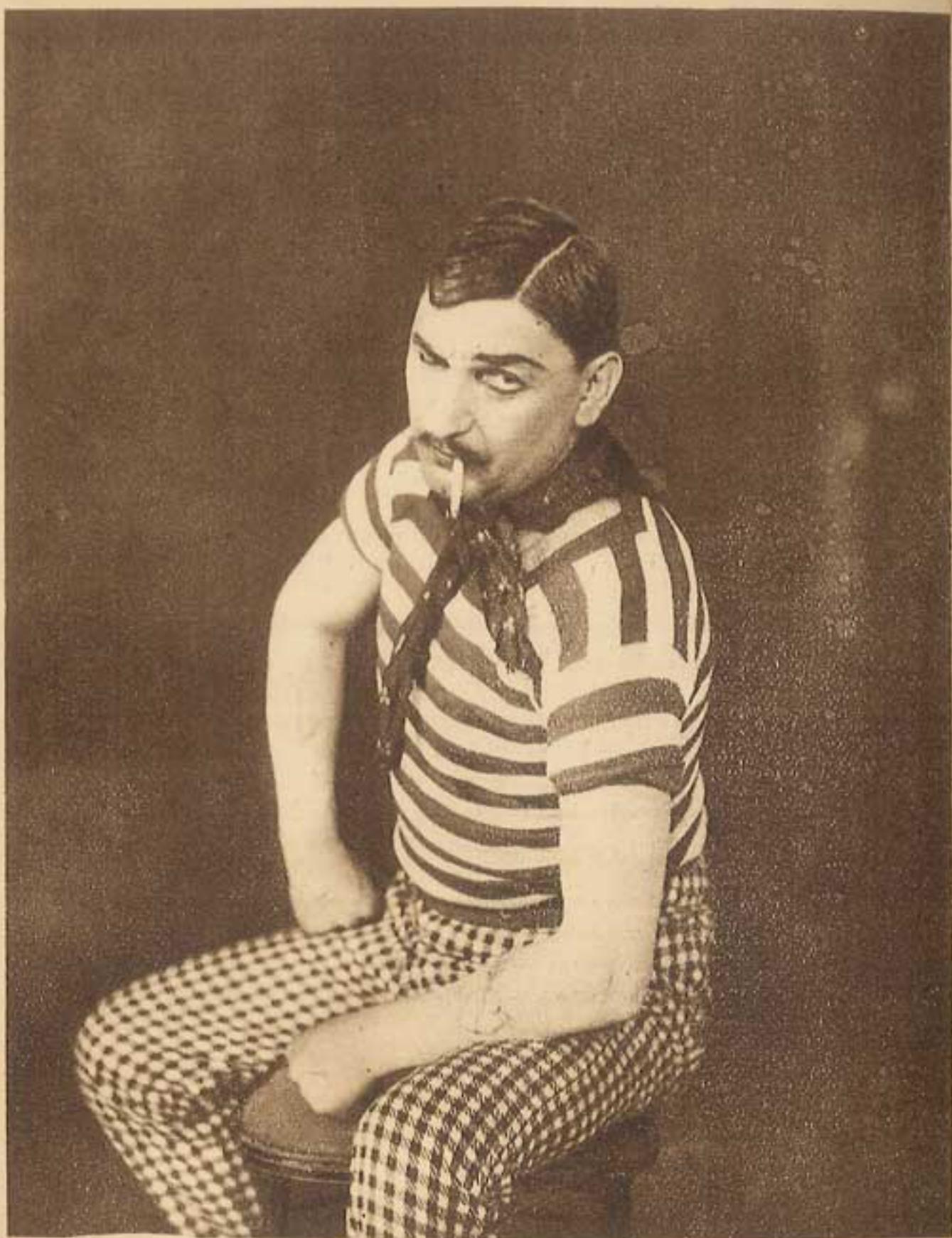
Vrlo uspjela premijera domaće operete

„Pierrot Ilo“

U petak 24.-IV. bila je u tuškanačkom teatru premijera jedne domaće operete „Pierrot Ilo“ od Iva Tijardovića. Ovo je prva pojava jedne domaće operete poslije rata, pak je tim veći bio interes kod publike i kod kritike. Ivo Tijardović je mladi Dalmatinac iz Splita, koji je svoj umjetnički talent posvetio već za rana doba vodnjem umjetnosti, te se je sa vanrednim uspjehom okušao kao kompozitor ležernih modernih plesova i kao vrstan crtač i karikaturista. Opereta „Pierrot Ilo“ je naišla kod svoje premijere na spontani primetak sveukupne kritike, koja jednodušno hvali zamisao finog sadržaja, ljepotu muzičkog melosa i ritma, kao i vrlo ukusnu inscenaciju od samog autora.

Izvedba je bila vrlo dobra, te je cijelu večer stajala pod dojmom interesantnog premjerskog štimunga, koji se je nakon burnog održavanja autoru i izvadjačima nakon drugog čina pretvorilo u malo slavlje. Muzičku je stranu navježbao i sa temperamentnim elanom, vodio cijelu prestavu mladi dirigent (drug autorov) g. Jakov Gotvac a režiju je sa mnogo ukusa pocrtao g. Boris Krevecki. Naslovnu ulogu pjevao je sa mnogo tople iskrenosti g. Milan Tepec, koji m ože da ovu ulogu pierota Ilia ubroji medju svoje lijepo kreacije. Ulogu kokote Jeannette izvela je g-dja Polak sa rafiniranom finoćom i otmenom pojavom, a temperamentnu Tinu sa mnogo draži g-dja Popović — Mosinger, dok je nestretnu pierretu Ilu vrlo toplo pjevala g-dja Faller. Komički tercet švercera gg. Grunda, Biničkoga Tkalcu s izvrsni portir g. Bojničića doprinjeli su potrebitu komiku ovoj iupjeloj domaćoj opereti.

N.

Josip Pavić u naslovnoj ulozi Molnarovog „Lilioma“ u zagrebačkom teatru. —

Јосип Павић у насловној улози Молна-
ровог „Лилиома“ у загребачком театру. —

— Atelier „Tonka“, Zagreb —

Одговорни уредник Никола Трајковић. Власник „Илустрација“ Београд-Загреб. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Космајска улица, 22. „Макарије“ А. Д. Земун. — Odgovorni urednik,
Nikola Trajković. Vlasnik „Ilustracija“ Beograd-Zagreb. Godišnja preplata 180. dinara; polugodišnja 90 dinara; trimesecna 45 dinara. Preplata se šalje u Zagreb, Narodno Kazalište.
„Makarije“ A. D. Zemun.